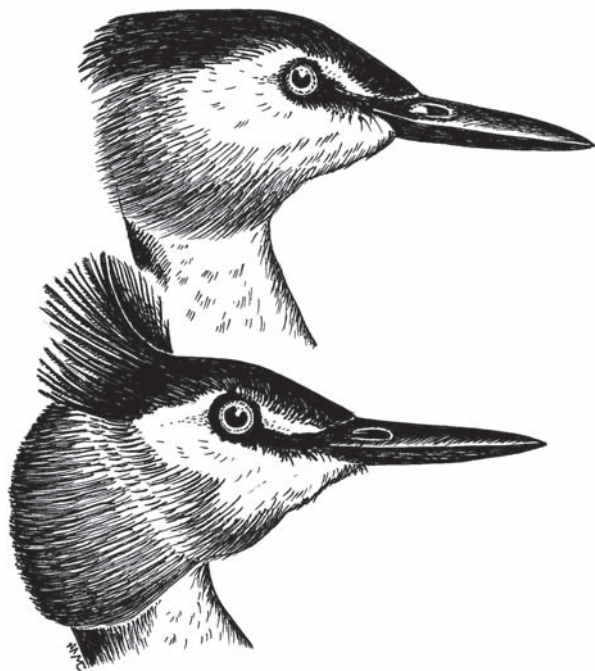

Petr Macháček

Potápka roháč na Lednických rybnících

Potápka roháč v zimním a letním šatě (kresba Jiří Matuška)

kém rybníku v Lednici rákosiny téměř chybí, a proto zde hnízda na volné hladině bývají pravidelně. Hnízdo tvoří kupa rostlinného materiálu, jejíž vršek ční několik centimetrů nad vodní hladinu. Při opuštění hnízda přikryje sedící pták vajíčka mokrým materiálem, který postupně zbarví vejce dohněda. I když jsou vylíhlá mláďata ihned schopna plavání a potápění, jsou až několik týdnů rodiči nošena na zádech. V potravě roháčů převažují drobné ryby, běžné jsou různé druhy bezobratlých živočichů, zejména hmyzu.

Tato potápka byla i dříve běžným obyvatelem Lednických rybníků – např. Schade (1901), Zapletálek (1932), Glíž (1938). Rozsáhlejší článek o zdejších roháčích publikoval Hachler (1958): přilétají od první poloviny března, hnízdí od konce května, odlétají koncem září a v říjnu. Počátkem května 1952 zaznamenal na všech rybnících 38 párů. Rovněž Hudec (1975) uvádí, že roháč hnízdí pravidelně a početně na všech rybnících, v letech 1959–1968 zde nalezl 65 hnízd.

Ptáky Lednických rybníků (Nesyt, Hlohovecký, Prostřední a Mlýnský) dlouhodobě sleduji – souhrnné výsledky byly publikovány (Macháček 2009). Potápka roháč se zde vyskytuje převážně od dubna do září. V letech 1974 až 2013 jsem zde v těchto měsících uskutečnil 577 sčítání – tedy průměrně 14,4 v jednom roce a 2,4 v jednom měsíci.

Průměrný počet roháčů ze všech rybníků připadajících na jednu kontrolu v daném roce je znázorněn v grafu 1. Patrný je výrazný nárůst počtu přítomných ptáků od roku 2000, dokonce až na několiknásobek ve srovnání s počty v osmdesátých letech minulého století. S hnízděním to však již není tak jednoznačné. V grafu 2 je počet rodin roháčů zaznamenaných na těchto rybnících v jednotlivých letech. Patrné je obrovské

Potápka roháč (*Podiceps cristatus*) je velká téměř jako kachna divoká. Drží se na volné hladině, proto je na našich vodách nepřehlédnutelným druhem. U nás poměrně hojně hnízdí především na větších rybnících. Šťastný a kol. (2006) uvádí, že celkový hnízdní stav v ČR v letech 2001–2003 činil 2 500–5 000 párů a oproti stavu k roku 1989 se snížil téměř o 30%. Za snižováním počtů těchto ptáků stojí zřejmě intenzivní rybníční hospodaření.

Naši roháči zimují ve Středomoří, odkud se vracejí již od počátku března. Hnízdiště opouštějí z velké části v září. Poměrně malý počet jedinců neodlétne a zimu přečká na nezamrzajících vodách.

Mají velice výrazný tok doprovázený silnými hlasovými projevy. Hnízda si staví zpravidla v rákosinách, někdy i na volné hladině. Na Zámec-

Tokající pár roháčů (foto Petr Macháček)

kolísání počtu zaznamenaných rodin, dokonce v některých letech nebyla pozorována ani jedna – nověji v roce 2005. Přitom předcházející i následující rok bylo rodin poměrně hodně. Také v roce 2011 jsem zaznamenal pouhé dvě rodiny. Ve všech případech dospělí ptáci byli po celou sezonu na rybnících přítomni. Pravděpodobně tedy nezahnízdili kvůli

Na hnízdě (foto Petr Macháček)

Hodující rodina (foto Petr Macháček)

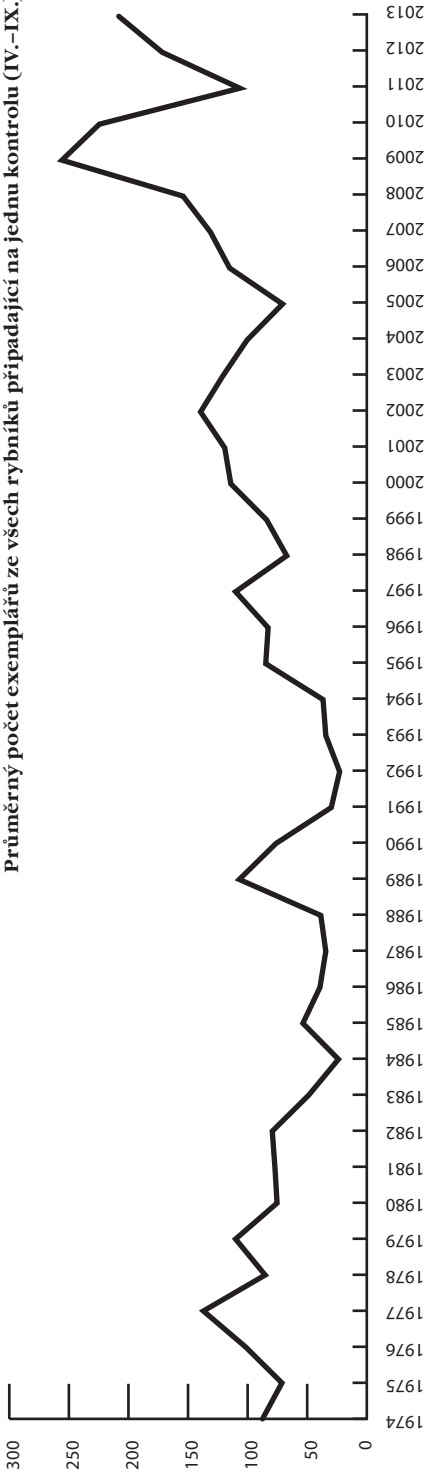
nedostatku potravy. Buď byly v rybníčních drobné ryby v malém množství, nebo voda měla takový zákal, že ptáci měli problém ryby ulovit. Pokud je totiž v rybníku velké množství ryb, voda je silně zakalená a úspěšnost lovu je malá. Ptáci pak věnují většinu času získávání potravy a vůbec nehnízdí.

Průměrné počty dospělých ptáků i počet rodin od roku 2000 jsou uvedeny pro každý rybník zvlášť – tabulka 1 a 2. Je zajímavé, že na Nesytu bývalo roháčů velice málo a téměř zde vůbec nehnízdili. Je to největší rybník, který má větší rozlohu než zbývající rybníky dohromady. Měl však vždy vysokou rybí obsádku, která roháčům evidentně nevyhovuje. V roce 2007 byl Nesyt téměř zcela letněn a v následujících dvou letech zde byl zvýšený počet roháčů a dokonce po tři roky tu několik párů hnízdilo. V roce 2012 byl Nesyt opět

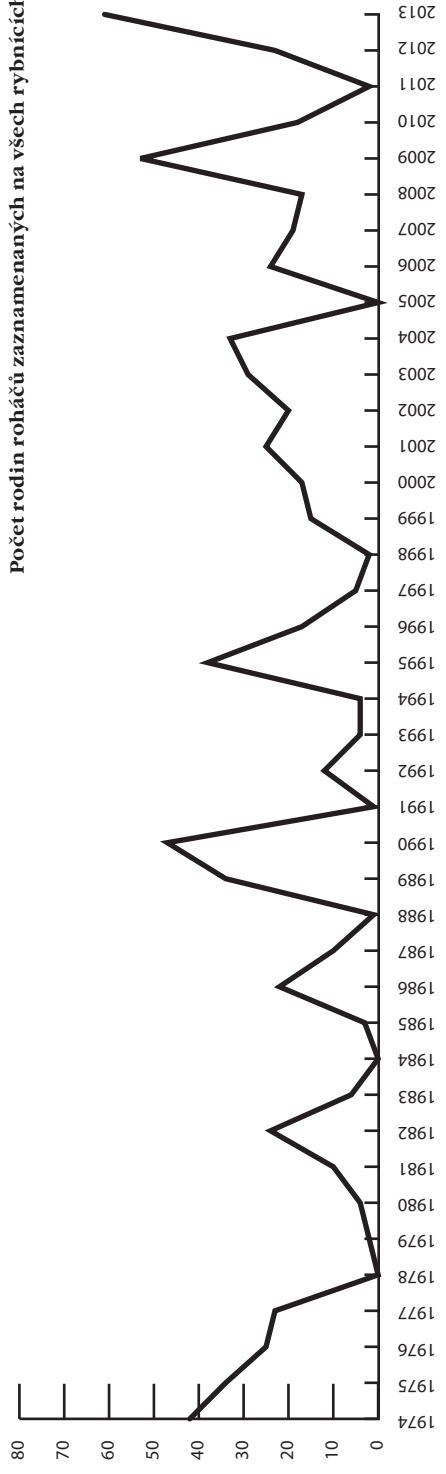

Potápka roháč v zimním šatě (foto Petr Macháček)

Průměrný počet exemplářů ze všech rybníků připadající na jednu kontrolu (IV.-IX.)

Počet rodin roháčů zaznamenaných na všech rybnících

částečně letněn a ponechán „na dvě horka“, tedy nebyl v daném roce loven. Tento systém rybářského obhospodařování nebyl na Lednických rybnících v posledních desetiletích vůbec uplatňován. V následujícím roce byl na Nesytu neobvykle vysoký počet roháčů a téměř všichni úspěšně zahnízdili. Na zbývajících rybnících hnízdili v obvyklém množství, a tak v roce 2013 na Lednických rybnících hnízdilo snad nejvíce párů v celé zdokumentované historii, tedy za období více než sto let. Rovněž v roce 2009 hnízdil velký počet párů a počet dospělých ptáků zde byl dokonce nejvyšší. Nejvíce rodin bylo na Hlohoveckém

Průměrný počet exemplářů na jednotlivých rybnících připadající na jednu kontrolu (IV.–IX.)

rok	rybník				celkem
	Nesyt	Hlohovecký	Prostřední	Mlýnský	
2000	4,3	47,3	37,5	24,5	114,1
2001	3,2	20,2	32,7	62,8	119,2
2002	3,6	54,6	37,2	43,5	139,5
2003	5,9	45,1	16,2	53,1	120,8
2004	0,5	42,6	21,9	34,4	100,4
2005	3	25,6	16,4	25,4	70,7
2006	4,6	17,6	42,6	49	115,1
2007	0,1	25,4	36,9	68,4	131,2
2008	34,9	26,6	37,3	54,9	154,2
2009	41,1	67,9	98,9	47,7	255,8
2010	9,8	60,5	15,4	137,4	224,4
2011	11,9	43,3	12,6	32,1	106,6
2012	13,7	48,4	48,5	60,6	171,7
2013	67	24,8	88,2	26,5	208,1

Počet rodin roháčů zaznamenaných na jednotlivých rybnících

rok	rybník				celkem
	Nesyt	Hlohovecký	Prostřední	Mlýnský	
2000	0	12	3	1	16
2001	0	6	11	8	25
2002	0	11	8	1	20
2003	0	14	0	15	29
2004	0	25	6	1	32
2005	0	0	0	0	0
2006	0	2	18	4	24
2007	0	4	5	9	18
2008	2	0	6	9	17
2009	7	34	9	3	53
2010	2	12	2	2	18
2011	0	1	0	1	2
2012	0	4	18	1	23
2013	32	1	19	9	61

rybníku, který byl v předcházejícím roce částečně letněn. Nejvíce dospělých ptáků pak na Prostředním rybníku, do kterého nebyli ten rok nasazeni kapři, a proto voda byla velice čistá. Dokonce zde hnízdilo i několik párů potápek černokrkých, tedy druhu, který téměř zcela z našich rybníků vymizel.

Součástí Národní přírodní rezervace Lednické rybníky je i Zámecký rybník (je to samostatný rybník u zámku v Lednici a v současné době se připravuje rozdělení rezervace). Roháči z něj do předcházejících počtů nejsou zahrnuti, proto jim zde věnuji samostatnou zmínku. Do roku 2003, kdy byl rybník rybářsky obhospodařován, zde hnízdily jeden až dva páry roháčů. Následně tu nebyli chováni kapři a počet hnízdících párů výrazně narůstal. V roce 2008 zde hnízdilo dokonce jedenáct párů. Rybník byl od té doby pouze jedenkrát vypuštěn. Drobné ryby, které mohou přes česla do rybníka z řeky Dyje volně proplouvat, narostly a zahustily rybí obsádku. Voda je kalná, a i když je zde dostatek drobných ryb, počet roháčů poklesl téměř na úroveň, kdy zde byla kapří násada.

Na příkladu potápek roháčů je patrné, že intenzivní rybářské obhospodařování rybníků nevyhovuje ani rybožravým ptákům. Výjimku tvoří snad jen kormoráni velcí.

Literatura:

- GLÍŽ, J. 1938: Ornitologická pozorování z lednických rybníků (jižní Morava) v roce 1937, Československý ornitholog, roč. 5, č. 1-2, s. 21-24.
- HACHLER, E. M. 1958: Několik poznámek k bionomii potápky velké (*Podiceps cristatus*), Sylvia, roč. 15, s. 77-83.
- HUDEC, K. 1975: Density and Breeding of Birds in the Reed Swamps of Southern Moravian Ponds, Acta scientiarum naturalium Academiae Scientiarum Bohemoslovacae Brno, roč. 9, č. 6, s. 1-40.
- MACHÁČEK, P. 2009: Ptáci Lednických rybníků, Mikulov.
- SCHADE, F. 1901: Ornithologische Notizen aus Mähren mit besonderer Berücksichtigung der nächsten Umgebung Brünns, Ornithologisches Jahrbuch, roč. 12, s. 181-200.
- ŠŤASTNÝ, K. - BEJČEK, V. - HUDEC, K. 2006: Atlas hnízdního rozšíření ptáků v České republice 2001-2003, Praha.
- ZAPLETÁLEK, J. 1932: Ornitologické zajímavosti z Lednicka, Příroda, roč. 25, s. 278-280.

Petr Macháček

The Great Crested Grebe at Lednice ponds

The Great Crested Grebe (*Podiceps cristatus*) is a common birds species at Lednice ponds. The average number of birds present from April to September and the number of families is shown in the graphs. Although their numbers in recent years highly increased their nesting success depends primarily on the presence and availability of food (small fish) and thus strongly fluctuating. The best Grebe nesting conditions are on the pond the year after its summer drainage.